

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Xidirova Sodat Sattarovna

*Sirdaryo viloyati Oqoltin tumani MMTBga qarashli
10-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlangich ta'lim o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yurtimiz boshlang'ich ta'limidagi foydalanilyotgan interfaol metodlar hamda bu jarayonda ularning ahamiyati haqida haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Metod, interfaol metod, zamonaviy usullar, debat metodi, ta'lim jarayoni, dars, pedagog.*

Ta'lim o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorlikdagi faoliyati bo'lib, shu jarayonda shaxsning taraqqiyoti, uning ma'lumoti va tarbiyasi ham amalga oshadi.

Darslarda o'qituvchi o'z bilimi, ko'nikma va malakalarini mashg'ulotlar vositasida o'quvchilarga yetkazadi, o'quvchilar esa uni o'zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bo'ladi.

Ayni vaqtda Axborot texnologiyalari sohasidagi kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish, raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va aholining kundalik hayotiga keng joriy etishni ta'minlashning muhim shartlaridan biri hisoblanad O'rganish jarayonida o'quvchilar o'zlashtirishning turli ko'rinishlaridan foydalanishadi, ya'ni o'zlashtirilayotgan ma'lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash hamda amaliyotga tatbiq etishda o'ziga xos tafovutlarga tayanadi.

Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning dars paytidagi hamkorligi, o'quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta'lim va tarbiya masalalari hal etiladi Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interfaol metodlar va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topish, mustaqil o'rganish va fikrlash, tahlil qilish, hatto yakuniy xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishga o'rgatadi

Hozirgi kunda ta'lim jarayonlarida o'qitishning zamonaviy metodlaridan unumli foydalanilmoqda. Hozir o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish yuqori samara bermoqda. Ushbu metodlarni qo'llashda o'qituvchi har bir darsning ta'limiy, tarbiyaviy, uslubiy jihatidan kelib chiqib tanlashi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Bu metodlarni qo'llash o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishlarini orttiradigan, ularning bilimini kengaytiradigan, mantiqiy fikirlashini o'stiradigan ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalashga yordam beradi.

Buni o'rgatish uchun o'qituvchi, avvalo, o'zi bilimli va dono bo'lishi, o'rgatayotgan narsasini puxta o'rganishi kerak.

Yosh avlod bizning, ona Vatanimizning kelajagidir. Ona Vatanimizning kelajagi, yuksalishi yosh avlodning qo'lidadir. Har tomonlama barkamol, bilimdon, komil, yetuk shaxsni tarbiyalash bizning, barchamizning vazifamizdir.

Ta'lim tizimida o'quvchilarni bilim olishi birinchi o'rinda turishini hamma yaxshi biladi. O'quvchi o'qituvchi bergan har bir bilimni yaxshi o'zlashtirishi uchun turli xil metodlarni qo'llash lozim. Yangicha metod yoki innovatsiyalarni ta'lim jarayoniga tadbiq etish haqida gap borganda interfaol usullarning o'quv jarayonida qo'llanilishi tushuniladi. Hozirgi vaqtda ta'lim jarayonida o'qitishning zamonaviy metodlari keng qo'llanilmoqda.

O'qitishning interfaol metodlarini qo'llash o'qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. Faqatgina o'qituvchi emas, balki o'qituvchi bilan birgalikda o'quvchi ham faol bo'lishi hozirgi kunning talabi hisoblanadi.

Bolalarga dars jarayonlarini turli xil ko'rnishdagi metodlar o'yinlar orqali ularga tushuntirib ularni psixikasiga mos dars jarayonlarni tashkil qilamiz. Dars jarayonida bolalarni zeriktirib qo'ymaslik uchun ularga turli xildagi metodlar asosida dars jarayonni tashkil qilamiz. Hattoki, ma'lum bir kitobni o'qiganda, sahifalarida turlicha mazmun kashf etishni ko'ramiz.

Interfaol metodlar deganda - ta'lim oluvchini faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayonining markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Interfaol metod biror faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotda, o'zaro bahs-munozarada fikrlash asnosida, hamjihatlik bilan hal etishdir. Bu usulning afzalligi shundaki, butun faoliyat o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatib, mustaqil hayotga tayyorlaydi. Interfaol metodlar orqali o'quvchilarning tashabbuskorligi hamda jamoaviy izlanuvchanligini oshiriladi. Interfaol metodlardan foydalanib darslar tashkil etilsa, o'quvchining darsga bo'lgan qiziqishi yanada oshadi va ta'lim sifati yaxshilanadi.

Interfaol usullar orqali o'tilgan darslar o'quvchini ijobiy fikrlashga, olingan axborotlarni faollikda hal etishga, fikrini erkin bayon qilishga, hamkorlikda ish yuritishga, fikrni yozma bayon etishga chorlaydi. Interfaol metodlar orqali o'tiladigan darslarda an'anaviy usullardan voz kechish degani emas, balki mazmunni o'zaro faollikda hal eta olishdir. Interfaollik bu faollikdir, ya'ni o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro muloqoti asosida kechadi.

Albatta, har bir ishning maqsadi bo'lgani kabi interfaol usullarni qo'llashdan maqsad bo'ladi. Interfaol usulning bosh maqsadi o'quv jarayoni uchun eng qulay vaziyat yaratish orqali o'quvchilarning faol, erkin fikr yuritishga muhit yaratishdir. U o'zining intellektual salohiyatini, imkoniyatlarini namoyon etibgina qolmay, balki o'quv sifatini va samaradorligini oshiradi, ta'minlaydi.

Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlari quyidagilar sanaladi: Interfaol metodlar: "Keys-stadi" (yoki "O'quv keyslari"), "Blist-so'rov", "Modellashtirish", "Ijodiy ish", "Muammoli ta'lim" va boshqalar.

Interfaol texnologiyalar o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ijodkorlikni rivojlantiradi, turli xil bilim manbalari bilan ishlashga o'rgatadi, ma'lum darajada o'quvchilarni uy sharoitida ortiqcha yuklanishdan xalos qiladi va ularning ufqlarini kengaytiradi. Zamonaviy boshlang'ich umumiy ta'lim bolaning o'quv faoliyatini shakllantirish uchun asos yaratadi-o'quv va kognitiv motivlar tizimi, ta'lim maqsadlarini qabul qilish, saqlash, amalga oshirish qobiliyati, o'quv faoliyati va ularning natijalarini nazorat qilish va baholash. Bu o'quvchilarning bilim motivatsiyasi va qiziqishlarini, o'qituvchi va sinfdoshlar bilan hamkorlik va birgalikdagi ta'lim faoliyatiga tayyorligi va qobiliyatini ta'minlashi, shaxsning jamiyat va atrofdagi odamlar bilan munosabatlarini belgilaydigan axloqiy xulq-atvor asoslarini shakllantirishi kerak bo'lgan maktabning dastlabki bosqichi. Zamonaviy boshlang'ich ta'lim mazmunining o'ziga xos xususiyati nafaqat talaba nimani bilishi kerak degan savolga javob berish, balki mustaqil o'quv faoliyatini tashkil etish qobiliyatini ta'minlaydigan shaxsiy, kommunikativ kognitiv, tartibga soluvchi sohalarda universal o'quv faoliyatini shakllantirishdir.

Biz ko'rib chiqayotgan interfaol o'qitish usullari materialni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi, chunki qo'llanilgan usullar talabalarning bilim faoliyatini faollashtiradi, talabani ob'ekt emas, balki o'quv jarayonining sub'ektiga aylantiradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari interfaol o'qitish usullaridan foydalanish uchun hali juda yosh degan fikr noto'g'ri. Bizning nuqtai nazarimizni isbotlash uchun biz yosh studentlarining psixologik xususiyatlarini ko'rib chiqishni taklif qilamiz. Yosh o'quvchilarning asosiy xususiyati ixtiyoriy diqqatning zaifligi, shuning uchun yaqin motivatsiya talab etiladi. Bola kelajakda kutilgan natija uchun uzoq vaqt davomida qiziq bo'lmagan yoki qiyin ishlarga diqqatni jamlay olmaydi. Boshlang'ich maktab yoshida yaxshi beixtiyor e'tibor ishlab. O'quv material ko'rgazmaliligida, ayniqsa, jamlangan va barqaror bo'ladi, o'quvchida hissiy munosabat uyg'otadi. Shuning uchun diqqatni o'rganishning eng muhim sharti-ta'limning ko'rgazmaliligi, ko'rgazmali vositalardan keng foydalanishdir.

Ixtiyorsiz diqqat qiziqish bilan qo'llab - quvvatlanar ekan, har bir o'qituvchi o'z darsini qiziqarli va qiziqarli qilishga intilishi tabiiy. Bunga darsda o'yindan, uning alohida elementlaridan foydalanish to'liq yordam beradi. Lekin darsni ko'ngilochar material bilan ortiqcha yuklamang. K. D. Ushinskiyning ta'kidlashicha, o'qitish bola uchun ko'ngil ochar bo'lishi kerak, ammo shu bilan birga, bolalardan ular uchun ko'ngil ochmaydigan, u yoki bu tomonga egilmaydigan, beixtiyor (passiv) e'tiborga ovqat beradigan va ixtiyoriy (faol) e'tiborni mashq qiladigan shakl va vazifalar bo'yicha aniq talab qilinishi kerak, qaysi, bola zaif bo'lsa-da,, va ishlab chiqilgan bo'lishi kerak vamashqlar bilan hansiragan strengt mumkin.

Boshlang'ich sinf darslarida interfaol o'qitish usullaridan foydalanish o'quvchilarning materialni muvaffaqiyatli o'zlashtirishiga va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. O'quvchilar kommunikatsiyaga, vazifalar bo'yicha ijodiy bellashuvga, o'z fikrlarini bildirishga, bayonotlarni isbotlashga va hokazolarga ishtiyoqmand bo'ladilar. Shunday qilib, boshlang'ich maktabda interfaol ta'lim o'quvchilarni bilish jarayoniga jalb qilishga yordam beradi, bilimlar, g'oyalar va faoliyat usullari almashinuvi orqali ular bilgan va o'ylagan narsalarini tushunishga va qayta ko'rib chiqishga imkon beradi. Bunday mashg'ulotlar maktab o'quvchilariga nafaqat yangi bilimlarni egallashga imkon beradi, balki bilim faoliyatini o'zi rivojlantiradi, uni kooperatsiya va hamkorlikning yuqori shakllariga o'tkazadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (1997 yil 29 avgustda qabul qilingan) /Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: Sharq nashriyot-matbaa kontserni. 1997.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori (1999 yil 16 avgust)/Xalq ta'limi j. 1999. No 5
3. O.U.Avlayev, S.N. Jo'rayeva, S.P.Mirzayeva "Ta'lim metodlari" o'quv-uslubiy qo'llanma, "Navro'z" nashriyoti, Toshkent – 2017.
4. D.Ro'ziyeva, M.Usmonboyeva, Z.Xoliqova "Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi(metodik qo'llanma)". Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU nashriyoti, 2013.
5. Saidova G.M. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida interaktiv metodlardan foydalanish. N.: O'zbekiston, 2012
6. Yo'ldashev J. G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. – T: Fan va texnologiya, 2008
7. B.X.Xodjayev. –Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti||. –Sano-standard|| nashriyoti. Toshkent – 2017. 92-bet.